

Dobor József - Szendi Rebeka
rebeka.szendi@katved.gov.hu

VESZÉLYES ÜZEMEK AZONOSÍTÁSA ÉS A KAPCSOLÓDÓ HATÓSÁGI TEVÉKENYSÉG(EK)

Absztrakt

Az elmúlt időszakban számos olyan súlyos ipari baleset történt, melynek hatása több országot is érintett. A hasonló események megelőzéséhez összehangolt nemzetközi fellépés, egységes jogi szabályozás és azonos szemlélet szerinti kialakított eljárások és módszerek szükségesek. Ezt felismerve az Európai Unióban több rendelet és irányelv született, melyek célja az ipari katasztrófák elleni hatékony védekezés. A hatályos szabályzókat a jogharmonizáció keretében Magyarország is integrálta jogrendjébe. A cikk célja annak ismertetése, hogy miképp változtak az uniós és a hazai katasztrófavédelemmel kapcsolatos fő szabályozók, illetve annak bemutatása, hogy hogyan történik a gyakorlatban – a hazánkban jelenleg hatályos jogszabályoknak megfelelően - a veszélyes üzemek azonosítása, és melyek a hatóság ezzel kapcsolatos engedélyezési és felügyeleti feladatai.

In the last space of time many serious accidents happened, whose impacts affected more countries. For the prevention of similar events harmonized international action, standardized regulation and new procedures and methods, framed in pursuance of equal view are required. After realizing this there have been worked out more regulations and directives in the European Union (EU), whose purpose is the effective protection against industrial disasters. Within the frame of the harmonization of laws the valid rules have been integrated into the law and order of Hungary. The aim of this article is to represent how the EU's and Hungarian main rules, related to disaster management had been changing; respectively demonstrating how the identification of hazardous plants happens in practice, in accordance with the currently effective rules in Hungary, and what kind of licensing and supervision task the authorities have related to this activity.

Kulcsszavak: *Seveso, veszélyes üzem, üzemazonosítás, küszöbérték alatti üzem, katasztrófavédelem ~ Seveso, hazardous plant, identification of plants, below tier plant, disaster management*

1. BEVEZETÉS

A veszélyes anyagok előállítása, felhasználása és tárolása magában hordozza a súlyos ipari balesetek kialakulásának kockázatát, [1] melyek az eddigieknél jóval nagyobb veszélyt jelentenek mind az emberek, mind pedig az őket körülvevő természetes illetve mesterséges környezet számára.

Az elmúlt évtizedekben bekövetkezett súlyos ipari katasztrófák hatásai sokszor átnyúltak egy-egy ország határain, s ez rávilágított arra, hogy megelőzésük és az ellenük való védekezés csak egységes jogi szabályozással és az eljárások, eszközök és módszerek összehangolásával lehetséges.

Ennek eredményeképp az Európai Unióban számos egyezmény és irányelv született, melyeket később hazánk is integrált jogrendjébe. [2]

A Magyarországon érvényben lévő jogszabályok 2011. évi módosítását követően az új katasztrófavédelmi törvény, illetve a hozzá kapcsolódó kormányrendelet részletesebben meghatározza a veszélyes üzemekkel kapcsolatos hatósági feladatokat, emellett az új szabályozás egy új üzem típust nevesít, ami szükségessé tette – az alsó és felső küszöbértékű üzemek mellett - ezen veszélyes üzemek hatóság általi azonosítását, mely tevékenység jelenleg is folyamatban van. [3] [4]

Jelen cikkben főként a vonatkozó irodalmak és jogszabályok feldolgozásával, valamint a munkám során gyűjtött anyagok és szerzett tapasztalatok felhasználásával szeretném bemutatni a vonatkozó EU-s irányelvek és rendeletek, illetve az ezek magyarországi jogharmonizációja során kialakult hazai jogszabályok rövid ismertetését, továbbá a veszélyes üzemek azonosításának helyzetét és az ehhez kapcsolódó hatósági engedélyezési, illetve felügyeleti tevékenységet

2. NEMZETKÖZI SZABÁLYOZÁS

Az elmúlt évtizedekben számos olyan katasztrófális esemény következett be, mely rámutatott a veszélyes anyagokkal kapcsolatos tevékenységek kockázataira, a megelőzéssel, illetve a kockázat és a lehetséges hatás csökkentésével kapcsolatos egységes jogi szabályozás fontosságára. [5]

Ilyen volt például az 1976-ban az olaszországi Sevesóban történt súlyos esemény, melynél egy üzemben a triklór-fenol előállítása során túlhevítés miatt igen mérgező anyag tetraklór-dibenzo-paradioxin keletkezett, mely kijutott a levegőbe. A kikerülő anyag igen nagy területen terjedt szét, betérítve Seveso falut és több ezer ember maradandó egészségkárosodását, továbbá a növények és a talaj szennyeződését eredményezte. [6]

A különböző országokban bekövetkezett súlyos következményekkel járó ipari balesetek, valamint az egyes tagállamokban megfigyelhető komoly eltérések az ipari tevékenységek irányítása és ellenőrzése terén szükségessé tették nemzetközi és regionális jogszabályok kialakítását a súlyos balesetek veszélyeinek megelőzése és csökkentése terén. Ennek első lépéseként megalkotásra került az egyes ipari tevékenységekkel járó súlyos baleseti kockázatokról szóló 82/501/EGK, vagyis a Seveso I. Irányelv, mely nevét az 1976-os eseményről kapta. [7] Célja az volt, hogy széleskörű szabályozás, valamint szigorú ellenőrzés révén csökkentsék a veszélyes üzemekben bekövetkező ipari balesetek kockázatát, valamint különféle védelmi intézkedésekkel minimalizálják a balesetek lehetséges hatásait. [5] Az irányelv fontos eleme volt olyan hatóságok létrehozása, melyek ellátják a veszélyes létesítmények felügyeletét, ellenőrzését. [8]

1984-ben Indiában, Bophalban következett be ipari szerencsétlenség, melynek során egy növényvédőszer előállító üzem földalatti tartályából metil-izocianát szabadult ki, aminek hatására több mint 3100 ember vesztette életét és további 400000-en szenvedtek

egészségkárosodást. Azóta a balesettel összefüggésbe hozható halálos áldozatok száma 16000-re tehető. [9] 1986-ban pedig a svájci Baselben történt súlyos baleset, amikor egy rovarirtó szert raktározó gyárban tűz ütött ki. A szabadba kikerült füst a lakosságnál szem- és légzőszervi irritációt okozott, az oltás során keletkezett nagy mennyiségű szennyezett víz pedig a Rajnába jutott és több száz km hosszan kipusztította a folyó élővilágának jelentős részét. [6]

A bophali és baseli események tapasztalati alapján a Seveso I. Irányelv módosításra került, melynek eredményeképp megszületett a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyeinek ellenőrzéséről szóló 96/82/EK Irányelv, azaz a Seveso II., melynek célja a Seveso I. Irányelv hatékonyabb végrehajtása, alkalmazási körének kiszélesítése, valamint a tagállamok közti információcsere fokozása volt. Fontos új elemként jelenik meg a veszélyhelyzeti tervek alkalmazhatóságának gyakorlati kipróbálása, illetve az üzemek létesítésekor, vagy fejlesztésekor a területfejlesztési tervekben – a hosszú távú igényeket figyelembe véve – megfelelő távolság tartása a lakott, vagy védett területektől, illetve fontos objektumoktól. [8] [10]

A szabályozás terén tett erőfeszítések ellenére a későbbiekben ismét több súlyos ipari baleset következett be, rámutatva annak hiányosságaira. 2000-ben az Aurul részvénytársaság romániai üzemi derítőjéből nagy koncentrációjú cianidszennyezés került a Láposba, majd onnan a Szamos és a Tisza vizébe, aminek következtében a Tisza élővilága csaknem kipusztult. Szintén 2000-ben a hollandiai Enschede közelében következett be robbanás egy petárdagyárban, ami 21 halálos áldozatot és több mint 1000 sérültet követelt. 2001-ben pedig a franciaországi Toulouse-ban történt robbanás egy műtrágyagyárban, melynek során 21 ember vesztette életét, 700 pedig megsérült. [5]

A fenti események és a belőlük levont tapasztalatok indokot szolgáltattak a Seveso II. Irányelv módosítására, mely a 2003-ban elfogadott 2003/105/EK Irányelv hatályba lépésével történt meg. [5] A módosítás főbb eredményei közé sorolható egyebek mellett, az irányelv tárgyi hatályának kiterjesztése, egyes fogalom-meghatározások pontosítása, a nevesített anyagok listájának és némely anyagosztályoknak felülvizsgálata, valamint egyes küszöbmennyiségek változása. [10] [11] A nevesített anyagok, illetve az anyagosztályok, valamint a hozzájuk tartozó küszöbmennyiségek módosulásait az 1. táblázat mutatja. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének keretében napjainkra kidolgozásra kerültek az osztályozás és címkézés harmonizált kritériumai, amelynek eredményeként létrejött a „Vegyipari anyagok osztályozásának és címkézésének globálisan harmonizált rendszere” (GHS). Ehhez kapcsolódóan az Európai Parlament és a Tanács 2008. 12. 16-án elfogadta az anyagok és keverékek osztályozásáról, címkézéséről és csomagolásáról szóló 1272/2008/EK rendeletet (CLP), mely 2009. 01. 20-án lépett hatályba. [12] Így a Seveso II. Irányelvben, illetve annak 1. számú mellékletében foglaltakat, összhangba kell hozni az említett CLP rendelet előírásaival. Fentiekre való tekintettel, illetve a rendelkezések eredményesebbé, hatékonyabbá és ésszerűbbé válásának biztosítása, s ezzel a védelem szintjének megtartása és további javítása érdekében az Európai Parlament és Tanács 2012-ben elfogadta a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyének kezeléséről, valamint a 96/82/EK Irányelv módosításáról és későbbi hatályon kívül helyezéséről rendelkező 2012/18/EU Irányelvet, azaz a Seveso III-at. Az irányelv 2012. 08. 13-án lépett hatályba, az egyes tagállamoknak az új szabályozást 2015. 05. 31-ig kell bevezetni. [13] Az új irányelv egyik fontos változását a nyilvánosság tájékoztatására vonatkozó rendelkezések az Aarhusi egyezményben foglaltaknak való megfeleltetése jelenti, mindemellett a legfőbb eleme az 1. számú melléklet összehangolása a CLP előírásaival. [14] Kiszélesedik a nevesített anyagok listája, a korábbi 11 veszélyes anyag kategória pedig 21 kategóriára bővül, melyeken belül – összhangban a CLP előírásaival - megkülönböztetésre kerülnek az egészségi, a fizikai a

környezeti és az egyéb veszélyek külön betűjellel. [13] Az új veszélyes anyag kategóriákat, illetve az újonnan bekerülő nevesített anyagokat a 2. és 3. táblázat tartalmazza.

Fentiekből látható, hogy a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezés, illetve az ehhez kapcsolódó jogszabályok megalkotása egy folyamatos, a tapasztalatok alapján újabb és újabb védelmi igények kielégítését szolgáló tevékenység.

A Seveso II. Irányelv eredeti változatának 1. mellékletében szereplő táblázatok		
Veszélyes anyagok	Küszöbmennyiség (tonna)	
	Alsó	Felső
Ammónium-nitrát	350	2 500
Ammónium-nitrát	1 250	5 000
A következő KARCINOGEN ANYAGOK: 4-aminobifenil és/vagy sói, benzidin és/vagy sói, bis (klór-metil) éter, klór-metil metil-éter, dimetilkarbomil-klorid, dimetil-nitrozamin, hexametil-foszfor-triamid, 2-naftalamin és/vagy sói, 1,3-propánszulton és 4-nitrodifenil	0,001	0,001
Motorbenzin és egyéb kőolajtermékek	5 000	50 000
Veszélyes anyag veszélyességi osztályok	Küszöbmennyiség (tonna)	
	Alsó	Felső
9. KÖRNYEZETRE VESZÉLYES R-mondatokkal kombinálva: (i) R50: „Nagyon mérgező a vízi szervezetekre” (ii) R51: „Mérgező a vízi szervezetekre”; és R53: „A vízi környezetben hosszán tartó károsodást okozhat”	200 500	500 2 000

A Seveso II. Irányelv módosított változatának 1. mellékletében szereplő táblázatok		
Veszélyes anyagok	Küszöbmennyiség (tonna)	
	Alsó	Felső
Ammónium-nitrát	5 000	10 000
Ammónium-nitrát	1 250	5 000
Ammónium-nitrát	350	2 500
Ammónium-nitrát	10	50
Kálium-nitrát	5 000	10 000
Kálium-nitrát	1 250	5 000
A következő KARCINOGEN ANYAGOK 5 tömegszázalék feletti koncentrációban: 4-aminobifenil és/vagy sói, benzo-triklorid, benzidin és/vagy sói, bis (klór-metil) éter, klór-metil metil-éter, 1,2-dibróm-etán, dietil-szulfát, dimetil-szulfát, dimetilkarbomil-klorid, 1,2-dibróm-3-klórpropán, 1,2-dimetil-hidrazin, dimetil-nitrozamin, hexametil-foszfor-triamid, hidrazin, 2-naftalamin és/vagy sói, 4-nitrodifenil és 1,3-propánszulton	0,5	2
Kőolajtermékek: a) Motorbenzin és nafta b) Kerozinok (sugárhajtómű-üzemanyagot is beleértve) c) Gázolajok (a diesel üzemanyagot, a háztartási fűtőolajokat és a gázolajkeverékeket is beleértve)	2 500	25 000
Veszélyes anyag veszélyességi osztályok	Küszöbmennyiség (tonna)	
	Alsó	Felső
9. KÖRNYEZETRE VESZÉLYES R-mondatokkal kombinálva: (i) R50: „Nagyon mérgező a vízi szervezetekre” (beleértve az R50/53-at is) (ii) R51/53: „Mérgező a vízi szervezetekre; A vízi környezetben hosszán tartó károsodást okozhat”	100 200	200 500

1. táblázat. a SEVESO II. Irányelv eredeti és módosított változatának 1. mellékletében szereplő nevesített anyagok és nem nevesített veszélyes anyagosztályok táblázatai közötti különbségek ([10], [11] alapján)

Veszélyességi kategóriák az 1272/2008/EK rendeletnek megfelelően	A veszélyes anyagra vonatkozó küszöbmennyiségek (tonna)	
	Alsó küszöbérték	Felső küszöbérték
„H” szakasz - Egészségi veszélyek		
H1. Akut toxikus 1. kategória	5	20
H2. Akut toxikus 2. és 3. kategória	50	200
H3. Célszervi toxicitás (STOT) – egyszeri expozíció	50	200
„P” szakasz – Fizikai veszélyek		
P1.a Robbanóanyagok	10	50
P1.b Robbanóanyagok	50	200
P2. Tűzveszélyes gázok	10	50
P3.a Tűzveszélyes aeroszolok	(nettó) 150	(nettó) 500
P3.b Tűzveszélyes aeroszolok	(nettó) 5 000	(nettó) 50 000
P4. Oxidáló gázok	50	200
P5.a Tűzveszélyes folyadékok	10	50
P5.b Tűzveszélyes folyadékok	50	200
P5.c Tűzveszélyes folyadékok	5 000	50 000
P6.a Önreaktív anyagok és keverékek és szerves peroxidok	10	50
P6.b Önreaktív anyagok és keverékek és szerves peroxidok	50	200
P7. Öngyulladó folyadékok és szilárd anyagok	50	200
P8. Oxidáló folyadékok és szilárd anyagok	50	200
„E” szakasz – Környezeti veszélyek		
E1. A vízi környezetre veszélyes az akut 1 vagy a krónikus 1 kategóriában	100	200
E2. A vízi környezetre veszélyes a krónikus 2 kategóriában	200	500
„O” szakasz – Egyéb veszélyek		
O1. Anyagok vagy keverékek az EUH014 figyelmeztető mondattal	100	500
O2. Az 1. kategóriába tartozó, vízzel érintkezve tűzveszélyes gázokat kibocsátó anyagok és keverékek	100	500
O3. Anyagok vagy keverékek az EU029 figyelmeztető mondattal	50	200

2. táblázat. a Seveso III. Irányelv által bevezetett veszélyességi kategóriák ([13] alapján)

Veszélyes anyagok	Küszöbértékek (tonna)	
	Alsó küszöbérték	Felső küszöbérték
Vízmentes ammónia	50	200
Bór-trifluorid	5	20
Hidrogén-szulfid	5	20
Piperidin	50	200
Bisz(2-dimetil-amino-etil) (metil)amin	50	200
3-(2-etilhexiloxi)propil-amin	50	200
Nátrium-hipoklorit vízi akut 1. kategóriába [H400] sorolt keverékei, melyek 5%-nál kevesebb aktív klórt tartalmaznak és amelyeket az I. melléklet 1. részében egyik veszélykategóriába sem soroltak be	200	500
Propil-amin	500	2 000
Terciel-butyl-akrilát	200	500
2-metil-3-butén-nitril	500	2 000
Tetrahydro-3,5-dimetil-1,3,5, -tiadiazin-2-tion (Dazomet)	100	200
Metil-akrilát	500	2 000
3-metil-piridin	500	2 000
1-bróm-3-klór-propán	500	2 000

3. táblázat: a Seveso III. Irányelvbe újonnan bekerülő nevesített anyagok és küszöbértékeik ([13] alapján)

3. HAZAI SZABÁLYOZÁS

Magyarország vállalta, hogy a jogharmonizáció keretében 2003. 01. 01-ig integrálja jogrendjébe a Seveso II. Irányelvet és végrehajtja az abban foglaltakat. Ennek keretében megalkotásra került a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 1999. évi LXXIV törvény (katasztrófavédelmi törvény) és annak IV. fejezete végrehajtását szolgáló, a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 2/2001. (I. 17.) Korm. rendelet. [2] Később, a Seveso II. Irányelv 2003. évi módosításának megfelelően módosításra került a katasztrófavédelmi törvény, a 2/2001. (I. 17.) Korm. rendeletet pedig felváltotta a 18/2006. (I. 26.) Korm. rendelet. [15] A szabályozás egyértelműen meghatározza mind az érintett tevékenységek körét, mind pedig a kormányzatra, az önkormányzatokra és az üzemeltetőkre háruló megelőzéssel, felkészüléssel és elhárítással kapcsolatos kötelezettségeket, továbbá meghatározza a veszélyes üzemek engedélyezésével és felügyeletével összefüggő hatósági feladatokat. [14] A lakosság biztonságának növelése, a katasztrófák elleni hatékonyabb védekezés, a katasztrófavédelmi szervezetrendszer erősítése, valamint az új Alaptörvényben foglaltak végrehajtása érdekében 2011-ben új törvény és hozzá kapcsolódó kormányrendelet készült, a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (Kat.) és a 219/2011 (X. 20.) Korm. rendelet (Rendelet), melyek 2012. 01. 01-én léptek hatályba, majd 2012. április 15-ével mind a Kat., mind a Rendelet módosításra került.

A korábbiakhoz képest az új szabályozás amellett, hogy kibővíti és részletesebben meghatározza a hatóság hatáskörét és feladatait – a módosítást követően - már nem a katasztrófavédelem központi szervét nevezi meg hatóságként, hanem magát a hivatásos katasztrófavédelmi szervet, ezzel a hatósági jogkörök az országos szintről lekerültek területi szintre, azaz a veszélyes üzemekkel összefüggő hatósági tevékenység Fővárosi, illetve megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságokon folyik, melyhez kapcsolódóan egyes eljárási cselekményeket (pl.: helyszíni szemlék, üzemek azonosítása) a helyi szintű szervezeti egységek (Katasztrófavédelmi Kirendeltségek) végzik (együtt: hatóság). A feladatok ily módon történő ledelegálása lehetővé teszi azok hatékonyabb elosztását, illetve azt, hogy a saját illetékességi területükön nagyobb helyismerettel rendelkező helyi szervek is hatósági jogkörrel működjenek közre a veszélyes üzemekkel kapcsolatos azonosítási és ellenőrzési tevékenységekben. Ez pozitívan befolyásolta az ipari balesetek megelőzésével és kivédésével kapcsolatos feladatok elosztását, valamint a veszélyes anyagokat használó üzemek nyilvántartásának, felügyeletének lehetőségét. [4], [16]

Továbbá, míg az előző szabályozás csak az alsó, illetve felső küszöbértéket elérő veszélyes üzemekre fordított figyelmet, addig a Kat. bevezeti az ún. „küszöbérték alatti üzem” fogalmát, melyek azok az üzemek, amelyeknél a jelen lévő veszélyes anyagok mennyisége eléri vagy meghaladja a rendelet 1. melléklete 1. illetve 2. táblázatában meghatározott alsó küszöbérték egynegyedét, valamint ebbe a kategóriába tartoznak az ún. „kiemelten kezelendő létesítmények” is. [3] Ezen üzemcsoport bevezetése az Európai Unióban érvényben lévőnél szigorúbb szabályozást jelent. Ezzel bővül azon üzemek köre, melyek a jogszabályok hatálya alá esnek és melyekre így a katasztrófavédelem szerveinek figyelmet kell fordítaniuk.[16]

4. A VESZÉLYES ÜZEMEKKEL KAPCSOLATOS HATÓSÁGI TEVÉKENYSÉG

A veszélyes üzemekhez kapcsolódó hatósági feladatok két csoportba sorolhatóak. Ezek az engedélyezési, illetve a felügyeleti tevékenységek.

4.1. Engedélyezés

A Kat. alapján veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemre, létesítményre építési engedély csak a hatóság katasztrófavédelmi engedélye alapján adható, illetve veszélyes tevékenység kizárólag a hatóság katasztrófavédelmi engedélyével végezhető. [3]

Az engedélyezési folyamat megindulhat kérelemre, vagy a hatóság által hivatalból is megindítható.

A kérelemre indult eljárásban a veszélyes üzem üzemeltetője, amennyiben az általa elvégzett üzemazonosítás indokolja a hatóság részére benyújtja a - veszélyes tevékenység végzéséhez, folytatásához szükséges katasztrófavédelmi engedély iránti kérelem mellékleteként – a Rendelet 2. melléklete szerinti adatlapokat, melyek valóságtartalmát a hatóság helyszíni vizsgálat keretében ellenőrzi. Emellett az alsó küszöbértéket elérő üzem üzemeltetője biztonsági elemzést (BE), míg felső küszöbértékű üzem üzemeltetője biztonsági jelentést (BJ) nyújt be a hatósághoz, melynek elfogadása az engedély kiadásának egyik feltétele. A BJ-ben, illetve BE-ben az üzemeltető bemutatja az üzem veszélyeinek azonosítását, a lehetséges balesetek kockázatát és a megelőzés- elhárítás lehetőségeit, a dokumentum mellékletét képező Belső Védelmi Tervben (BVT) pedig kidolgozza a veszélyek elhárításához szükséges intézkedéseket és eszközöket.[4]

A hatóság a beérkezett dokumentumok valóságtartalmát helyszíni ellenőrzéssel vizsgálja, melynek során az üzemeltetőtől további információkat szerez be.

A továbbiakban a benyújtott dokumentum elbírálása történik, melynek során a hatóság értékeli, hogy a benne szereplő kockázatelemzést, a lehetséges eseménysorok feltárását, bemutatását megfelelően végezték-e el, valamint, hogy a veszélyhelyzeti irányítás, a védekezésben résztvevő szervezetek, illetve a kapcsolódó infrastruktúra alkalmasak-e a tervben feltárt, súlyos balesetekből adódó feladatok ellátására, továbbá, hogy felszerelésük, felkészítésük megfelel-e a követelményeknek. Ennek érdekében sor kerülhet újabb helyszíni szemlére, vagy további információk bekérésére. Amennyiben a hatóság úgy ítéli meg, hogy az üzemben folytatott tevékenység általi kockázat szintje meghaladja a meghatározott elfogadható értéket és a bemutatott intézkedések nem elégségesek, akkor az üzemeltetőt kiegészítő intézkedések megtételére kötelezi a veszélyeztető hatás elfogadható mértékűre csökkentése érdekében. Amennyiben ez nem megoldható, a hatóság korlátozhatja, vagy megszüntetheti a veszélyes tevékenységet, illetve elutasíthatja a katasztrófavédelmi engedély iránti kérelmet. Ha a dokumentumban foglaltak a kockázatokat és a veszély elhárítása érdekében elvégzendő intézkedéseket, feladatokat, továbbá a szükséges feltételeket megfelelően tartalmazzák a terv elfogadásával egyidejűleg a hatóság dönt a katasztrófavédelmi engedély megadásáról. A dokumentumok elbírálása során biztosítani kell a nyilvánosságot, vagyis azt, hogy a lakosság megismerhesse az őt érintő veszélyeket és ezzel kapcsolatban észrevételeket tegyen. A lakossági észrevételeket a hatóságnak döntése során figyelembe kell vennie. [4]

Küszöbérték alatti üzemek esetében a benyújtott adatlapok valóságtartalmát a hatóság helyszíni szemle keretében vizsgálja, és ezek alapján megállapítja, hogy az adott üzem a Kat. IV. fejezetének hatálya alá tartozik-e, avagy sem. Az eredmény függvényében a küszöbérték alatti üzem részére katasztrófavédelmi engedély kerül kiadásra, vagy a hatóság az üzemeltetőt Súlyos Káresemény Elhárítási Terv (SKET) készítésére és benyújtására kötelezi. A SKET – a belső védelmi tervhez hasonlóan – a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyének azonosítását, részletes elemzését tartalmazza, továbbá bemutatja a megelőzéshez,

illetve a védekezéshez rendelkezésre álló szervezeti és eszközrendszer. [17] A továbbiakban a benyújtott SKET elbírálása az előzőekben foglaltakhoz hasonlóan történik, ám ebben az esetben nem szükséges a nyilvánosság bevonása. A hatóság döntése jelen esetben szintén a veszélyes tevékenység korlátozása, megszüntetése, vagy a katasztrófavédelmi engedély megadása lehet. [4]

Hivatalból indított eljárásra akkor kerül sor, ha a be nem jelentkezett üzem esetében megállapítást nyer, hogy az a jelenlévő veszélyes anyagok mennyisége miatt a Kat. IV. fejezete hatálya alá esik. Ebben az esetben a hatóság megindítja az üzemazonosítási eljárást; kötelezi az üzemeltetőt az üzemazonosítás elvégzésére és a szükséges dokumentumok benyújtására, melyek elbírálása a fentiekben leírtaknak megfelelően történik. [3]

Az új szabályozás életbe lépése után a veszélyes anyagok gyártását, felhasználását, tárolását végző üzemeknek 2012. május 15-ig kellett elvégezniük a telephelyeikhez kapcsolódó üzemazonosítást és az eredmény függvényében a szükséges dokumentumokat megküldeni a hatóság részére. Számos adatlap érkezett, melyek alapján - a rendeletben foglaltaknak megfelelően - a hatóság helyi szerve minden esetben helyszíni szemlét tartott, melynek eredményéről tájékoztatta az illetékes területi szervet. A hatóság területi szerve a helyi szerv javaslatai alapján megtette a szükséges intézkedéseket – döntött a katasztrófavédelmi engedély megadásáról, vagy súlyos káresemény elhárítási terv készítésére kötelezte az üzemeltetőt. A veszélyes üzemek azonosítása jelenleg is folyik azon üzemek helyszíni szemle keretében történő vizsgálatával, melyek nem jelentkeztek be a megadott határidőig és amennyiben a telephelyen található anyagmennyiség szükségessé teszi, a hatóság az üzemeltetőt kötelezi az üzemazonosítás elvégzésére és a Rendelet szerinti adatlapok benyújtására. [16] Ez idáig több mint 1400 üzemazonosítási eljárás megindítására került sor. [18]

4.2. Felügyeleti tevékenység [4]

Az engedéllyel rendelkező, már működő veszélyes üzemek felett a hatóság felügyeletet gyakorol. Ebbe tevékenységi körbe tartozik az üzemek területén lefolytatott hatósági ellenőrzés, az üzemeltetők által készített dokumentációk és tervek felülvizsgálata, a gyakorlatok ellenőrzése és a veszélyes üzemekben bekövetkezett balesetekkel kapcsolatos jelentési és adatszolgáltatási feladatok.

A hatóság a felső küszöbértékű üzemekben legalább évente, míg az alsó küszöbértékű üzemekben legalább kétfévente időszakos hatósági ellenőrzést tart. Emellett a hatóság a veszélyes üzemek vonatkozásában a társhatóságokkal összehangolt, komplex iparbiztonsági ellenőrzéseket szervez. Ez utóbbi hozzájárul a társhatóságokkal való eredményes együttműködés kialakításához, az egymás közti adatmegosztás, információcsere hatékonyabbá válásához.

Az üzemeltető által elkészített és benyújtott dokumentumokat, illetve terveket a jogszabályban meghatározott időközönként, illetve – a veszély kockázatának növekedésével járó változás esetén – a hatóság, vagy az üzemeltető kezdeményezésére felül kell vizsgálni és amennyiben a változtatások szükségessé teszik egységes szerkezetben ismételt benyújtani a hatóság felé elbírálásra.

A veszélyes üzemek üzemeltetőinek évente részleges három évente pedig teljes BVT, illetve SKET gyakorlatot kell tartaniuk, melyen a hatóság területi szerve részt vesz és a helyszínen értékeli. A helyi szerv az üzemeltető által készített BVT jegyzőkönyvvel és értékeléssel együtt megküldi saját értékelését a hatóság részére. Ezek alapján a hatóság a gyakorlatot elfogadja, vagy ismételt lefolytatására kötelezi az üzemeltetőt.

A veszélyes üzemekben bekövetkezett baleset esetén az üzemeltető bejelentését követően tájékoztatja a polgármestert, a hatóság helyi szerve pedig kivizsgálja az esemény körülményeit. Az üzemeltető is vizsgálatot folytat le, amennyiben a baleset a Rendelet 11.

mellékletében szereplő feltételek közül legalább egyet teljesít, úgy a vizsgálat eredményéről részletes jelentést küld a hatóság felé. A hatóság pedig tájékoztatja a polgármestert az eseményről. [4]

A 2012. évi jogszabályi változások következtében jelentősen megnőtt az egyes katasztrófavédelmi igazgatóságok illetékességi területéhez tartozó veszélyes üzemek száma. Ez a kapcsolódó feladatok számának és így a hatóság leterheltségének növekedését is eredményezte. A feladatok területi, illetve helyi szintre való delegálásával elérhető, hogy azokat a központi szerv helyett, az illetékességi területüket jobban ismerő területi, illetve helyi szervezeti egységek hajtsák végre. Emellett a feladatok megosztásával az egyes szervezetek leterheltsége csökkenthető. Ennek eredményeképp hatékonyabbá válhat a feladatok végrehajtása.

A Kat. és a Rendelet egyes eljárásaiban – így az üzemazonosításnál, az engedélyezésnél és a különböző dokumentációk felülvizsgálatánál - az üzemeltetőnek a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezés hatósági eljárásaiban az igazgatási szolgáltatási díj fizetési körébe tartozó hatósági eljárásokról, igazgatási jellegű szolgáltatásokról és bejelentésekről, továbbá a fizetendő díj mértékéről, valamint a fizetésre vonatkozó egyéb szabályokról szóló 51/2011. (XII. 21.) BM rendelet (BM Rend.) előírásainak megfelelően igazgatási szolgáltatási díjat kell fizetniük. [3], [19] Ez jelentős költségterhet ró az üzemeltetőkre, melyet a kockázatelemzések és a különböző dokumentumok elkészíttetésének költségei tovább növelnek. Ám ez a megelőzésre fordított összeg jóval kevesebb, mint amekkora anyagi kárt egy esetlegesen bekövetkező súlyos baleset okozna, illetve mint amennyi erőforrás szükséges lenne annak felszámolásához.

Emellett az igazgatási szolgáltatási díjak az eljáró hatóság bevételeit képezik [19], így ezt a bevételt a katasztrófavédelmi szervezetek technikájuk korszerűsítésére, illetve a bekövetkező katasztrófák elhárítására fordíthatják ezzel növelve a védekezés hatékonyságát. Továbbá a környezetvédelemben már régóta érvényben lévő „szennyező fizet elvhez” hasonlóan az embereket, illetve a környezetet veszélyeztető tevékenységet végző üzemektől elvárható, hogy a kockázat csökkentése és a megelőzés eredményességének növelése érdekében elkészíttessék a szükséges dokumentációkat, illetve az eljárási díjakkal hozzájáruljanak egy esetleges katasztrófa elhárításainak költségeihez.

4.3 Hatósági feladatokat ellátók felkészítése

Az iparbiztonsági jogi szabályozás alkalmazási gyakorlata megmutatta, hogy jelentős számban szükséges speciális felkészültséggel rendelkező szakértők képzése, amely képzést a hatósági feladat- és hatáskörökkel rendelkező hivatásos katasztrófavédelmi szervezet iparbiztonsági szakterületének bevonásával és egyetértésével szükséges megalapozni és az oktatásban alkalmazni. A Nemzeti Közszolgálati Egyetemen 2013/14. évben indul a katasztrófavédelem szak keretében iparbiztonsági szakirányú képzés.

A katasztrófavédelmi szakon folyó képzés célja, hogy a végzett hallgatók alkalmasak legyenek az általános katasztrófavédelmi igazgatás részterületein (katasztrófa-megelőzés, katasztrófa-elhárítás szervezése, helyreállítás, polgári védelmi felkészítése feladatok ellátása), illetőleg a tűzmelegelőzési, tűzoltási-műszaki mentési, tűzvizsgálati, az ezzel kapcsolatos felkészítés és az elsődleges katasztrófa-elhárítási tevékenységek keretében jelentkező, továbbá az iparbiztonsággal kapcsolatos általános megelőzési és hatósági feladatok elvégzésére.

Az új szabályozás alkalmazása nemcsak a katasztrófavédelem, a közreműködő rendvédelmi szervek és az együttműködő társhatóság számára ad feladatokat, hanem a felügyelt, veszélyes anyaggal foglalkozó vagy kritikus infrastruktúráként azonosított gazdálkodó szervezetek részére is.

Az iparbiztonsági szakirányon tanulmányokat folytató hallgatók mind nappali, mind levelező tagozaton, tervezetten elsajátíthatják a veszélyes üzemek létesítésére és működésére

vonatkozó jogszabályokban és hatósági előírásokban foglaltakat, azok gyakorlati alkalmazásának rendszerét; valamint a veszélyes anyagok különféle szállítási módozataival kapcsolatos jogszabályi és hatósági előírásokat, és az ezekre vonatkozó hatósági eljárás rendjét; továbbá a kritikus infrastruktúrákkal összefüggő hazai és nemzetközi szabályozásokat, és a működési rendjüket meghatározó biztonsági követelményrendszereket. [20]

5. ÖSSZEFOGLALÁS

Az elmúlt időszak sokszor több országot is érintő, súlyos ipari szerencsétlenségei rámutattak a megelőzés fontosságára. Ez a tevékenység viszont csak egységes szabályozással, átgondolt és összehangolt módszerek alkalmazásával lehet eredményes. Ennek kialakítása céljából az Európai Unióban több egyezmény és irányelv került megalkotásra, melyeket a tagállamok integráltak saját jogrendjükbe. Magyarország a jogharmonizáció keretében megalkotta saját, katasztrófavédelmi jogszabályait, melyek többször módosításra kerültek. A hatályban lévő szabályozás megköveteli az alsó és felső küszöbértékű üzemek mellett az ún. küszöbérték alatti üzemek azonosítását, melyet a hatóság a Rendeletben foglaltaknak megfelelően, az 1. mellékletben megadott szabályok szerint végez. A jogszabályi változások hatására megnövekedett a Kat. IV. fejezetének hatálya alá eső üzemek száma, amelyeknek az üzemazonosításhoz és más eljárásokhoz kapcsolódóan igazgatási szolgáltatási díjat kell fizetniük. Minthogy ezen díj az eljáró hatóság bevételeit képezi, hozzájárulhat fejlesztések véghezviteléhez és ezáltal a katasztrófavédelmi szervezetek munkájának hatékonyabbá válásához. A hatósági jogkörök és feladatok kiszélesítése, valamint területi, illetve helyi szintre történő delegálása emellett lehetővé teszi a katasztrófavédelmi szervezetek feladatainak megosztását, ezáltal a veszélyes üzemekhez kapcsolódó engedélyezési és felügyeleti tevékenységek eredményesebb végrehajtását, amint arra szerzőtársammal már korábban is rámutattunk. [16]

A veszélyes üzemekkel kapcsolatos hatósági tevékenység magas szintű végrehajtását segítheti középtávon a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen induló iparbiztonsági szakemberképzés is.

Szükséges a továbbiakban a speciális üzemtípusoknál alkalmazandó üzemazonosítási módszerek és eljárások kidolgozása, melyekkel lehetővé válik, hogy az egyes üzemtípusoknál a különböző anyagok besorolása, tulajdonságaiknak és mennyiségüknek a számítás során történő figyelembe vétele a lehető legpontosabban tükrözze az üzem által jelentett kockázatokat.

Emellett fontos annak vizsgálata is, hogy a már nemzetközileg elfogadott Seveso III. Irányelv hazai bevezetése miként hatna a szabályozás hatálya alá eső üzemek számára és összetételére, valamint, hogy milyen változtatásokra lenne szükség a minél hatékonyabban alkalmazható új jogszabályok kialakítása érdekében.

Felhasznált irodalom

- [1] Kátai-Urbán Lajos, Vass Gyula: 7. Katasztrófavédelem (SEVESO); 7.3. Útmutató a biztonsági dokumentáció elkészítéséhez, In: Sárosi György (szerk.) Veszélyes áruk szállítása és tárolása. 2009. október, Budapest: Verlag Dashöfer Szakkiadó, 2010. pp. 1-54.
- [2] Lauer János, Dr. Solymosi József, Dr. Vincze Árpád: Veszélyes Üzemek Biztonsági Értékelése. p. 11.
www.zmne.hu/tanszekek/vegyl/doc/flatkut/pdf/lauer_03_01.pdf
2013. 03. 26.

- [3] 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról
- [4] 219/2011. (X. 20.) Korm. rendelet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről
- [5] Bíróné Ósz Julianna, Bojti Imre, Cimer Zsolt, Dr. Damjanovich Imre, Hoffmann Imre, Dr. Kátai-Urbán Lajos (szerk.), Dr. Mógor Judit, Dr. Szakál Béla, Vass Gyula: Módszertani segédlet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos ipari balesetek elleni védekezés területi és helyi feladatainak ellátásához. 2005. p. 104.
<http://www.vedelem.hu/letoltes/jegyzet/jegy18.pdf> 2013. 03. 26.
- [6] Dr. Halász László, Dr. Pellérdi Rezső, Dr. Földi László: Katasztrófavédelem I. Egyetemi jegyzet. ZMNE, Budapest, 2009. p. 517.
- [7] Az ipari balesetek elleni védekezés nemzetközi szabályozása. BM OKF, 2004.
http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=seveso_tajekoztato_rendszer1 2013. 01. 04.
- [8] Bognár Botond, Dr. Damjanovich Imre: A súlyos ipari balesetek megelőzésével és elhárításával kapcsolatos nemzetközi és európai uniós szabályozások összefoglalása. p. 10.
www.inventor.hu/ceco/kock/konyv/ofoglalo.pdf 2013. 03. 26.
- [9] Mi a teendő vegyi baleset esetén? Segédlet a súlyos balesetek elleni védekezés lakossági tájékoztató kiadvány elkészítéséhez. BM OKF, 2003. p. 45.
www.katasztrofavedelem.hu/letoltes/lakossag/lakossagi.pdf 2013. 03. 26.
- [10] A Tanács 96/82/EK Irányelve a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyeinek ellenőrzéséről. Brüsszel, 1996. eur-lex.europa.eu 2013. 03. 26.
- [11] A Tanács 96/82/EK Irányelve a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyeinek ellenőrzéséről. Brüsszel, 1996. – a módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt változat
http://europa.eu/legislation_summaries/environment/civil_protection/121215_hu.htm 2013. 04. 02.
- [12] Az Európai Parlament és a Tanács 1272/2008/ek rendelete az anyagok és keverékek osztályozásáról, címkézéséről és csomagolásáról, a 67/548/egk és az 1999/45/ek irányelv módosításáról és hatályon kívül helyezéséről, valamint az 1907/2006/ek rendelet módosításáról. Strasbourg, 2008.
<http://www.okbi.hu/index.php/hu/ghs-jogszabalyok> 2013. 04. 01.
- [13] Az Európai Parlament és a Tanács 2012/18/EU Irányelve a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyének kezeléséről, valamint a 96/82/EK tanácsi irányelv módosításáról és későbbi hatályon kívül helyezéséről. Strasbourg, 2012.
<http://ipsc.jrc.ec.europa.eu/?id=503> 2013. 04. 02.
- [14] Kátai-Urbán Lajos, Vass Gyula: Development of Hungarian System for Protection against Industrial Accidents. In: Jozef Ristvej (szerk.) 18. medzinárodná vedecká konferencia Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí. Zilina, University of Zilina, pp. 229-239. (ISBN:978-80-554-0699-2).
- [15] A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezés szabályai - Felkészítés a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésre.
http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=kozigazgas_veszelyes_anyagok 2013. 04. 06.

- [16] Szendi Rebeka, Dr. Dobor József: Identification of dangerous establishment in practice, in: Proceedings „Safety of Industrial Establishments 2013.” International Scientific Conference on Industrial Safety Budapest, 10 April 2013, Budapest, NKE, 2013. pp. 136-143. ISBN: 978-615-5305-08-5
- [17] Szendi Rebeka: A fővárost fenyegető ipari katasztrófák és az ellenük való védekezés lehetőségei a 2012. évi jogszabályváltozások tükrében, Védelem Online, Budapest, 2012. p. 8.
- [18] Dr. Vass Gyula: Veszélyes üzemek ellenőrzése Magyarországon in: Előadásgyűjtemény „Veszélyes Üzemek Biztonsága 2013.” Nemzetközi Iparbiztonsági Tudományos Konferencia Budapest, 2013. április 10., Budapest, NKE, 2013. pp. 29-34. ISBN: 978-615-5305-08-5
- [19] 51/2011. (XII. 21.) BM rendelet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezés hatósági eljárásaiban az igazgatási szolgáltatási díj fizetési körébe tartozó hatósági eljárásokról, igazgatási jellegű szolgáltatásokról és bejelentésekről, továbbá a fizetendő díj mértékéről, valamint a fizetésre vonatkozó egyéb szabályokról
- [20] Kátai-Urbán Lajos: Industrial Safety Preparation in the Higher Education System of Disaster Management in Europa and in Hungary: Iparbiztonsági felkészítés az európai és magyar katasztrófavédelmi felsőfokú képzés rendszerében. In: Dobor József (szerk.) Proceedings "Safety of Industrial Establishments 2013. International Scientific Conference on Industrial Safety: Előadásgyűjtemény "Veszélyes üzemek biztonsága" Nemzetközi Iparbiztonsági Tudományos Konferencia. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2013. pp. 79-100. (ISBN:978-615-5305-08-5).